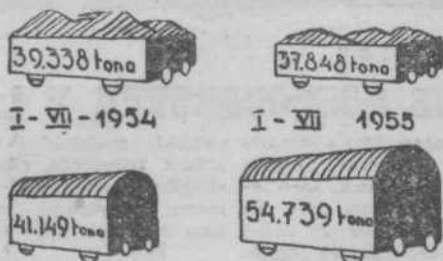

Prvo polletje ni bilo ugodno za opazovanje razvoja kmetijstva, ker je na kmetijsko proizvodnjo treba gledati v sklopu

mogli ngotoviti okvire domače potrošnje, je treba poprej videti obseg uvoza in izvoza in tendenco gibanja izmenjave z zamej-

tako povečanih dohodkov itd. Analiza proračunskih izdatkov odkriva širjenje izdatkov kulturnega, socialnega in podobnega značaja, ki zahtevajo dokajšnje absorbiranje sredstev. V investicijskih se kaže tendenca čim večjega trošenja akumuliranih amortizacijskih in ostalih skladov.

Nedvomno je, da ima razvita država večjo potrebo po hitrejšem napredovanju. Toda tega ni moč doseči s takim porastom, ki z onemogočanjem formiranja najpotrebnejših zalog preprečuje ustaljene odnose na tržišču. Izvoz je moči po svoji strani zožiti na korist potrošnje samo začasno, ker čez določen čas pomanjkanje deviznih sredstev za uvoz odreja mejno možnost domače proizvodnje, a s tem tudi potrošnje.

Gibanje izvoza in uvoza v času od meseca januarja do julija 1955 v primerjavi z izvozom in uvozom iz leta 1954. Zgornji vagoni označujejo izvoz, spodnji pa uvoz, ki je znatno večji

celotnega gospodarskega leta. V prvem polletju so večidel prišle do izraza posledice lanskoletne slabe letine, kar je kljub dokajšnjemu porastu industrijskega blaga in uslug moralo pustiti sledove na cenah in potrošnji prehranbenih proizvodov. Nova letina v kmetijstvu, v gospodarskem letu 1955-56, je dokaj boljša od lanskoletne, zlasti pa se lahko pričakuje ugodna letina koruze v primeru, če bodo v nadaljnjih 20 dneh vremenske prilike ugodne. Potemtakem letošnja letina obeta večje količine prehranbenih proizvodov, kar po svoji strani povečuje razpoložljivi obseg blaga.

Tako ocenjen obseg proizvodnje in razpoložljivega blaga daje osnovo za notranjo potrošnjo in izmenjavo z inozemstvom. Da bi

stvom. Na tem nenavadno važnem sektorju pa trčimo ob podatke, ki povzročajo zaskrbljenost. V nasprotju z ugodnim gibanjem zadnjega leta, letos izvoz ne samo da ne izpolnjuje pričakovanih, vsebovanih v družbenem planu, temveč je pod ravnijsko leta 1954. Stvar z uvozom pa je povsem drugačna. Uvoz namreč raste in to ne samo zaradi povečanih potreb v živežu zaradi lanskoletne slabe letine žitaric, temveč tudi na vseh ostalih področjih. Posledice tega pojava se vidijo iz globalnega pregleda deficita plačilne bilance za 7 mesecev letošnjega leta, nasproti 7 mesecem lanskega leta. Da bi bila primerjava bolj realna, odbijmo ves uvoz iz lanske in letošnje tristranske pomoči, ker je le-ta izredna in se v večini sestoji v živežu.

	1. VII. 1954	1. VII. 1955
1. Izvoz	39.338	37.848
2. Uvoz (po odbitku tristranske pomoči)	41.149	54.739
3. Deficit v plačilni bilanci	4.811	16.891

Kot kažejo številke, smo, ne računajoč uvoz iz tristranske pomoči, uvozili za okrog 17 milijard več, kot pa izvozili, a v odnosu na lansko leto se ta razlika povečuje za 12 milijonov. Ne glede na posledice tega pojava le-ta na prvi pogled kaže, da je, kljub dokajšnjemu povečanju blaga iz domače proizvodnje, prišlo do povečanja blaga za domačo potrošnjo iz uvoza (ta uvoz je, razumljivo, deloma tudi omogočil tak porast domače proizvodnje).

Ob takem gibanju proizvodnje se takoj postavlja vprašanje: kaj je vzrok porastu cen ko proizvodnja raste, in to precej naglo, blagovni fond pa so v državi, glede na lansko leto, še povečani. Če upoštevamo, da se zaloge, ki so v rahlem porastu, niso to-

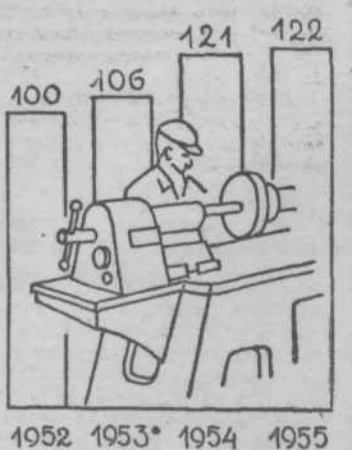
liko povečale, da bi absorbirale te količine blaga, tedaj je treba vzrok skoka cen iskati v obsegu in smereh notranje potrošnje.

V poročilu zveznega izvršnega sveta o razvoju gospodarstva v obdobju januar-maj, ki je bilo podano v mesecu juliju Zvezni ljudski skupščini, je poudarjeno, da je značilno za gibanje osnovnih kategorij potrošnje (investicije, proračunska in individualna potrošnja) da od 1952. leta sem rastejo hitreje od proizvodnje. Pri tem je posebno značilen skok proračunske in investicijske potrošnje.

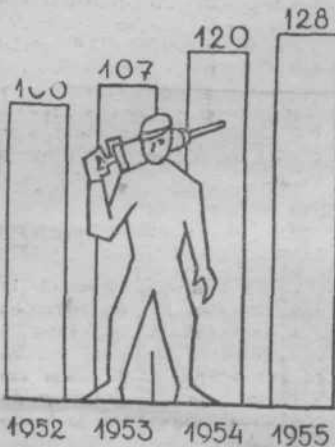
Te tendence so se nadaljevale tudi v prvem polletju leta 1955 v odnosu na isto obdobje lanskega leta. Nekaj števil to dovolj ilustrira: (indeks).

	1. polletje 1954	1. polletje 1955
1. Denarni izdatki prebivalstva	100	125
2. Skupne investicije	100	141
3. Proračunska potrošnja	100	119

Gledano globalno, ima naša skupna potrošnja tempo porasta, ki ne omogoča ustrežajoči porast izvoza. Domače tržišče razpolaga s tako kupno močjo, katera lahko absorbira tudi del blaga, namenjenega za izvoz in normaliziranje zalog, brez katerih je težko obdržati stabilnejše odnose cen na tržišču. Tak sumarni pogled na razvoj potrošnje ne dopušča, da bi se analizirale nenavadno zanimive razvojne tendence znotraj posameznih kategorij potrošnje, kar zasluzi v listu poseben pregled. Taka podrobnejša analiza pokazala, da raste potrošnja zaposlenih v gospodarstvu iz raznih dodatnih virov izven rednega delovnega mesta — dokajšen porast honorarjev itd., nadalje zelo naglo povečanje dohodkov kmetovalcev, ne da bi bil vzporedno plačan davek iz

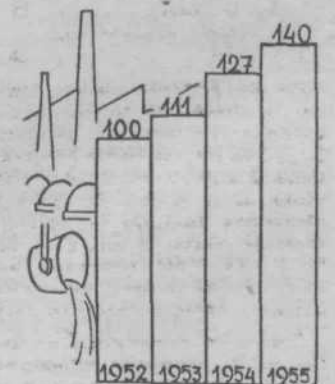

Gibanje zaposlenosti v industriji (brez poljedelstva) v letih 1952, 1953, 1954 in 1955

Gibanje zaposlenosti v obdobju od leta 1952 do 1955 izven industrije (brez poljedelstva)

Zaradi vsega tega je Zvezni izvršni svet nedavno podvel ukrepe za zožitev razpoložljivih sredstev za neke oblike potrošnje, kot so na primer: izkoriščanje amortizacijskih in ostalih

Gibanje industrijske proizvodnje v času od leta 1952 do 1955

skladov, predpisovanje pogojev za odpogonjanje investicij, participacije in garancije za obratna sredstva, poostreitev pogojev za izkoriščanje kreditov od strani proračunskih ustanov in ustanov s samostojnim financiranjem, dalje ukrepe za naplailo davkov, reguliranje izvoznih cen itd. Ti ukrepi bodo pripomogli k zoževanju razširjene osnove domače potrošnje in zmanjšali možnosti za nadaljnje formiranje nove kupne moči z nekontroliranim kreditiranjem ali povečanjem cen. Oni naj bi omogočili, da bi prišli s pomočjo prakse do širših načelnih odločb in ukrepov, ki bodo kot trajni instrumenti našega sistema preprečevali nenormalno povečevanje potrošnje v celoti in na posameznih sektorjih.

PO SPREMEMBAH CEN ŽITARIC IN MASTI

Letos julija meseca je prišlo do pomembnih sprememb cen osnovnih prehranbenih proizvodov, to je žitaric in masti. Odkupne cene pšenice, koruze in ostalih žitaric, kakor tudi prodajne cene kruha in moke so se povečale. Ukinjene so bile tudi predpisane cene masti in olja, tako, da se odslej cene teh artiklov prosto formirajo v prodaji na debelo, v nadrobni prodaji pa ljudski odbori vršijo samo kontrolo nad stroški prometa s temi proizvodi. Prehod na proste cene maščob je imel za posledico občutno povečanje teh cen.

Te spremembe v politiki cen so narekovali nujni gospodarski razlogi. Odkupne cene žitaric so se zvišale zato, da bi se vskladile cene teh proizvodov s cenami ostalih kmetijskih pridelkov. Cene večine ostalih kmetijskih proizvodov se svobodno formirajo v pogojih, ko kupni fond in naše potrebe rastejo hitreje kot pa raste kmetijska proizvodnja. Zategadelj so se cene ostalih kmetijskih proizvodov v zadnjih letih precej dvignile, zaradi česar so cene žitaric začele zaostajati. Povečanje cen žitaric naj bi ugodno delovalo na dvig proizvodnje po eni strani zato, ker omogočajo proizvajalcem žitaric, da povečajo svoje dohodke in obenem tudi več vlagajo v proizvodnjo. Kajpada, povečanje cen ni edini ukrep, ki naj bi pripeljal do povečanja proizvodnje žitaric, temveč so v tem oziru še bolj pomembni razni agrotehnični in organizacijski ukrepi, katere smo v teku zadnjih let začeli v večji meri sprovajati.

Povečanje cen žitaricam so narekovali tudi razlogi potrošnje teh proizvodov. Znano je, da je v naši državi potrošnja žitaric zelo visoka, mnogo višja, kakor v vseh bolj razvitih državah. Ne bi mogli reči, da je to samo zaradi tega, ker so bile cene kruha in moke nizke v primeri z ostalimi proizvodi. Toda držl, da tudi nizke cene vplivajo na tako visoko potrošnjo žitaric v prehrani prebivalstva. Zaradi tega je pričakovati, da bodo nove cene kruha in moke delovale na gotovo zmanjšanje potrošnje. Treba je vsekakor računati, da bo šlo to zmanjšanje potrošnje žitaric v prehrani zelo počasi, v tistem obsegu, v katerem bo rastla potrošnja drugih, za prehrano bolj izdatnih kmetijskih proizvodov. To pomeni, da bo zmanjšanje potrošnje žitaric in izboljšanje sestava prehrane šlo na ta način vzporedno z dviganjem življenjske ravn in kupne moči našega prebivalstva. Ni dvoma, da bodo nove cene kruha in moke na to ugodno vplivale. Razen tega pa bodo nove cene delovale tudi na ekonomičnejšo uporabo žitaric v mestih in vaseh in zmanjševale potrato, ki je je kar precej. To je važno zategadelj, ker vsak prihranek take vrste pomeni prihranek deviz, kajti dobršen del pšenice preskrbujemo iz uvoza.

Povečanje cen maščobam so prav tako narekovali močni gospodarski razlogi. Nizke cene so postale osnovna ovira za proizvodnjo masti. Ker te cene niso bile v skladu s cenami debelih prašičev, se klavnice ni splačalo kupovati jih in proizvajati mast, ker jim ta posel ni prinašal koristi. Klavnice so rajši kupovale manj rejene prašiče z manj masti, kajti kolikor več so

imeli masti, toliko več so sli v zgubo. Očitno je, da so bili to nemogoči pogoji tako za proizvodnjo masti, kakor tudi za pitanje prašičev. Zategadelj je bila naša proizvodnja masti nizka, kar je izzvalo potrebo za velikim uvozom. Tako bomo samo letos uvozili okrog 38.000 ton maščob za prehrano prebivalstva. Proste cene masti, prikrojene cenam debelih prašičev in drugih kmetijskih proizvodov so eden od bistvenih pogojev za povečanje proizvodnje tega artikla, za katerega obstoje v naši državi zelo ugodni pogoji.

Po prehodu na nove cene so se formirale cene kruha na stopnji, ki je 8 do 16 dinarjev višja od dosedanje in v raznih krajih različna. Do te razlike v povečanju cen je prišlo zaradi razlik v povečanju prevoznih in drugih stroškov v raznih krajih.

Tudi cene masti so se formirale v različnih krajih dokaj različno in se gibljejo v prodaji na drobno od 310 do 400 dinarjev. Ta razlika nastaja deloma zaradi odnosa med ponudbo in povpraševanjem, deloma zaradi različnih prevoznih stroškov, prav tako tudi zaradi različnih proizvodnih stroškov v klavnica. Razen tega je uvožena mast cenejša kot domača, kar v glavnem ustreza tudi razliki v kakovosti. Lahko rečemo, da se danje dokaj neizenačene cene masti kažejo, da je tržišče maščob šele v formiranju.

Dvomesecna doba, ki je pretekla od prehoda na nove cene, je prekratka, da bi se mogli pokazati osnovni rezultati, ki jih od novih ukrepov pričakujemo. Jasno je, da se ugodno delovanje cen na proizvodnjo žitaric in na zmanjšanje njihove potrošnje v tem kratkem času še ni moglo pokazati. To lahko pride v proizvodnji do izraza šele po prihodnji setvi, dočim se bo v potrošnji — kot rečeno — odrazilo zelo postopoma v teku prihodnjih let. Učinek novih cen na odkup žitaric se ni mogel v dozdajšnjem obdobju pokazati v večjem obsegu zaradi zapoznele žetve in mlačve, in pa zaradi tega, ker je tržišče žitaric še vedno neurejeno in premalo založeno s koruso zaradi slabe lanskoletne letine. Zato je cena koruze na tržišču zelo visoka, kar neugodno vpliva na odkup pšenice po novih cenah. Z obiranjem nove koruze se bo to stanje izboljšalo.

Ze v tem kratkem obdobju pa lahko ugotovimo povečano zanimanje za proizvodnjo masti in gotovo povečanje te proizvodnje, čeprav v sedanjih mesecih prašiči še niso spitani. Ta tendenca bo lahko prišla do izraza šele konec tega in v začetku prihodnjega leta.

In končno, nove cene žitaric in maščob v glavnem niso neugodno delovale na cene drugih kmetijskih pridelkov, ki so bili v tem času naprodaj, pa je bil v tem oziru strah neupravičen. To pa ne pomeni, da smo lahko povsod zadovoljni z ravnjo teh cen, toda ta ni posledica novih cen žitaric in maščob. V dokajšnji meri vpliva na to raven — poleg drugih činiteljev — slaba organizacija prometa in težki transportni pogoji. Ob letošnji dobri letini bi prodajne cene na drobno ob dobri organizaciji dovoza blaga lahko bile v mnogih krajih bolj dostopne.

Dušan Vukovič